

Mr Zlatko Vujović, Mr Ana Selić, Mr Nikoleta Tomović

REFORMA ANTI-KORUPCIJSKIH INSTITUCIJA U CRNOJ GORI:

Kako učiniti sistem efikasnijim?

OPEN SOCIETY INSTITUTE

Think Tank Fund - Budapest

UVOD

Jedan od prioriteta zadatka Crne Gore u procesu evropskih integracija, koji je označen kao prioritet njenog političkog djelovanja, je uspješno suzbijanje korupcije na svim nivoima. U izvještajima Evropske komisije, kao i relevantnih međunarodnih organizacija, ovaj problem je označen kao jedna od najvećih prepreka razvoju i napredovanju naše zemlje.

Iako je konstatovano da je Crna Gora napravila pomak u zakonodavnoj djelatnosti kojom je regulisana oblast borbe protiv korupcije, svi propisi i dalje nisu usklađeni sa međunarodnim standardima, a njihova implementacija ostaje na nedopustivo niskom nivou. Potrebno je primijetiti da u Crnoj Gori nije nikad za korupciju optužen ni sankcionisan niko iz viših nivoa vlasti.

Jedan od osnovnih uzroka za ovakvo stanje je pretjerano kompleksan sistem institucija koje se bave borbom protiv korupcije i njihova slaba koordinacija. Ove institucije imaju uske nadležnosti i slaba ovlašćenja, a način imenovanja i finansiranja ne omogućava dovoljno nezavisnosti u djelovanju, tako da i mala ovlašćenja koja ove institucije imaju, često ostaju neiskorišćena.

Dakle, da bi borba protiv korupcije u Crnoj Gori dala konkretne rezultate, prije svega je potrebno redefinisati institucionalni okvir kroz koji se ova borba sprovodi. Potrebno je osigurati nezavisnost, opunomoćenost i opremljenost ovih institucija, kako bi dale opipljive rezultate.

Analiza problema

Trenutni institucionalni okvir za borbu protiv korupcije u Crnoj Gori je od strane relevantnih međunarodnih organizacija i eksperata više puta označavan kao širok i nefunkcionalan.¹

Za kreiranje nacrtu Strategije je zadužena Radna grupa, sa njeno usvajanje Vlada Crne Gore, implementacija je podijeljena između mnoštva institucija a nadzor implementacije vrši Nacionalna Komisija.

Rezultati na polju borbe protiv korupcije su slabi, nedležnosti su parcelisane, a ovlašćenja preuska. Ovako postavljen sistem pokazuje da je politička volja za suzbijanje korupcije više vođena pritiskom međunarodne zajednice, nego što je prepoznata kao stvarni prioritet države.

Institucije koje se bave suzbijanjem političke korupcije i koordinisanjem rada anti-korupcijskih institucija: Uprava za anti-korupcijsku inicijativu, Komisija za sprečavanje sukoba interesa i Državna izborne Komisija, se suočavaju sa nedostacima sredstava za rad, nedostacima ljudskih i materijanih kapaciteta, a zakonski okvir koji reguliše njihov rad im užava polje djelovanja u tolikoj mjeri da onemogućava dobijanje konkretnih rezultata. Takođe, nakon okončanja mandata Nacionalne komisije za praćenje implementacije inoviranog Akcionog plana, nastao je institucionalni vakuum u oblasti kontrole nad sprovođenjem programskih dokumenata i kontrole nad radom anti-korupcijskih institucija.

Uprava za anti-korupcijsku inicijativu je u 2009. godini primila 98 prijava o sumnji u postojanje korupcije, što je dvostruko više u odnosu na 2008. godinu (40). Od tog broja 79 prijava je prosljeđeno na dalju nedležnost drugim državnim organima, dok je u 19 slučajeva dat pravni savjet. Kako procesuiranje i sankcionisanje slučajeva korupcije nije u nadležnosti Uprave za antikorupcijsku inicijativu, Uprava ne dobija povratnu informaciju o tome koliko je prijava koje su prosljeđene drugim državnim organima procesuirano i kakve su presude donešene.²

Uprkos značaju preventivnog djelovanja u borbi protiv korupcije, u smislu podizanja javne svijesti o štetnosti i posljedicama korupcije i edukaciji o različitim pojavnim oblicima ovog fenomena, ipak je čisto propagandno-preventivna uloga koju trenutno ima UAI, premala da bi bila okosnica djelovanja čitave jedne institucije.

Uloga centra za pravne savjete i prihvatanje prijava korupcije je takođe značajna – ali je imaju i sve ostale anti-korupcijske institucije u zemlji. Puko prenošenje prijava i davanje pravnog mišljenja, bez mogućnosti administrativne istrage, bez podataka o procesuiranju prosljeđenih prijava, otvara građanima još jedan put za prijavljivanje korupcije – ali ne daje značajne rezultate.

Državna izborna komisija sem kontrole izbornog procesa objavljuje izvještaje revizora Ministarstva finansija o finansiranju političkih partija i izbornih kampanja na svom sajtu. U ovom procesu Državna izborna komisija predstavlja samo prenosni mehanizam od državnih institucija ka javnosti. Komisija nema kapaciteta da sama vrši reviziju finansijskih izvještaja, niti da pokreće postupak protiv

---

1 Izvještaji GRECO-a, SIGME, kao i pojedinačna mišljenja visokih zvaničnika iskazana putem medija.

2 Ibidem;

partija koje nijesu podnijele izvještaje.

Nadležnosti Komisije su administrativne i proceduralne prirode i odnose se uglavnom na period izbora. Nadležnosti ne mogu biti proširene i zbog nedostataka kapaciteta ove institucije: kako finansijskih, tako i prostornih i ljudskih. Dovoljno je istaći da je prihod članova i predsjednika Komisije u međuzbornom periodu u visini oko 150.00 eura, dok u izbornom periodu dostiže 7 000.00 eura.

Rad Komisije je uređen Poslovníkom, a jedini zakonski okvir njenog funkcionisanja su tri člana Zakona o izboru odbornika i poslanika. Ponašanje Komisije nije uređeno kodeksom, tako da nije definisano u skladu sa kojim principima treba da se vrši funkcija člana Komisije, niti su predviđene sankcije za neetičko djelovanje. Na efikasnost takođe utiče i nedostatak ljudskih kapaciteta, koji se u toku izbornog procesa „pozajmljuju“ iz drugih državnih institucija, kako bi se mogle nesmetano sprovoditi sve predviđene aktivnosti.

Do usvajanja odluke administrativnog Odbora Skupštine Crne Gore, aprila 2010, kojom je profesionalizovana funkcija Predsjednika DIK-a, Državna izborna komisija nije imala stalno zaposlenih. Državna izborna komisija je jedini organ koji nije realizovao ni jednu mjeru predviđenu inoviranim Akcionim planom. U novom sazivu, Komisija je počela da realizuje mjere, ali se ograničila na ispunjavanje onih, čija realizacija ne zahtijeva izmjenu zakonodavnog okvira.

Komisija za sprečavanje sukoba interesa se suočava sa problemom nedovoljnih ovlašćenja, kao i nezavisnosti u djelovanju. Problem nezavisnosti je istaknut i u izvještaju SIGME za 2009: „Upitno je da li će Komisija koja je politički imenovana od strane Parlamenta biti u stanju da izvede ikakve značajne kontrole konflikta interesa i da procijeni izjave istih parlamentaraca koji biraju članove Komisije.“³ Kao posebno problematična ističe se odredba Zakona o sprečavanju konflikta interesa u članu 24 da inicijativu za kršenje postupka u kome se odlučuje o tome da li postoji povreda ovog zakona pokreće Komisija po inicijativi organa vlasti u kojem javni funkcioner vrši ili je vršio javnu funkciju.

Kaznene odredbe definisane novim Zakonom, pokazale su se kao efikasne u rješavanju problema konflikta interesa, međutim problem sa članstvom u upravnim odborima nije u potpunosti riješen, jer po Zakonu je javnim funkcionerima i dalje dozvoljeno da budu članovi jednog upravnog odbora u preduzećima gdje država učestvuje u vlasništvu.⁴

Ova odredba je procijenjena kao „veliki problem“ u izvještaju SIGME za 2009, a takođe je i u direktnoj suprotnosti sa preporukama GRECO-a od 2008, gdje je istaknuto da je potrebno se prethodni Zakon o konfliktu interesa izmijeniti tako da se zabrana članstva u upravnim odborima proširi i na kompanije koje su u vlasništvu države.⁵

Komisija je, u okviru svog mandata, uputila veliki broj zahtjeva za razrješenje javnih funkcionera, nadležnim organima koji su ih imenovali, međutim povratne informacije od ovih organa su izostale. Takođe, ne postoji nikakav mehanizam sankcionisanja organa koji nisu razriješili svoje članove u skladu sa odlukom Komisije.

3 „Public Integrity system- assesment May 2009“ SIGMA, 2009, str 5

4 Zakon o sprečavanju sukoba interesa, čl 9 „Sl. list Crne Gore“ br. 01/09, januar 2009.

5 Joint First and Second Evaluation Rounds Compliance Report on Montenegro, adopted by GRECO at its 40th Plenary Meeting, Strasbourg, 1-5 December 2008, preporuka xvi strane 13-14

Nacionalna komisija, u toku trajanja svog mandata nije na adekvatan način koristila povjerene nadležnosti. Pored praćenja implementacije Akcionog plana, Nacionalna komisija je imala ovlaštenje da raspolaže ukupnim sredstvima za borbu protiv korupcije i da vrši kontrolu nad implementacijom od strane svih institucija. Međutim, komisija je isključivo pratila i ocjenjivala realizovane mjere. Takođe, iako je bila tijelo sa jakim političkim autoritetom, ova komisija nije imala adekvatna specijalizovana znanja za praćenje implementacije u pojedinim sektorima, kako bi mogla da ocijeni kvalitet realizovanih mjera.

Kritika opcija

U ovom prijedlogu ćemo izložiti tri moguća rješenja problema nefunkcionalnosti crnogorskog institucionalnog okvira za borbu protiv korupcije.

Status quo bi podrazumijevao nastavljanje funkcionisanja ovakvog institucionalnog okvira, uz manje izmjene zakonodavstva i pojačavanje kapaciteta postojećih institucija. Sadašnji sistem je preglomazan sa institucijama usitnjenih nadležnosti, sa ozbiljnim ograničenjima kao što je recimo nedostatak istražnih kapaciteta koji bi bili u funkciji provjere tačnosti podataka iskazanih u izvještajima političkih partija i kandidatima na izborima, kao i javnih funkcionera koji prijavljuju imovinu. Prilično ograničena nadležnost postojeće Uprave za antikorupcijsku inicijativu ne odgovara postojećim potrebama. Ljudski i tehnički resursi su razasuti u više institucija, tako da se i postojeći resursi ne koriste na dovoljno efektivan način. Velikom disperzijom nadležnosti, gubi se i odgovornost, a efikasnost u djelovanju ovih institucija je na niskom nivou.

Osnivanje dodatnih institucija, bez ukidanja postojećih ne bi bilo racionalno rješenje. Dodavanje još jedne karike zamršenom lancu crnogorskih anti-korupcijskih institucija ne bi doprinijelo efikasnosti, a dodatno bi opteretilo Budžet. Ovakav potez bi samo pokazao da napori za suzbijanje korupcije proističu iz spoljašnjeg pritiska, a ne iz istinske riješenosti da se ova štetna pojava iskorijeni.

Scenario 2 – Djelimična centralizacija

Ovaj scenario bi podrazumijevao svođenje institucionalnog okvira za borbu protiv političke korupcije na dvije jake institucije Agenciju za borbu protiv korupcije i Državnu izbornu Komisiju. U ovom scenariju, Agencija bi preuzela nadležnosti Uprave za anti-korupcijsku inicijativu i Nacionalne komisije, dok bi nadležnosti Komisije za sprječavanje sukoba interesa bile prenešene u nadležnost Državne izborne komisije, uz poptunu profesionalizaciju ovog tijela.

Pored praćenja implementacije Programa borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala i Nacionalnog akcionog plana, Agencija bi imala i niz drugih nadležnosti kao što su:

- Iniciranje i koordiniranje rada na izradi strateških dokumenata iz oblasti korupcije;
- Nadziranje sprovođenja Strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije i sektorskih akcionih

- planova, kao i usvajanje izvještaja o njihovoj primjeni;
- Pokretanje postupka i izricanje mjera zbog povrede Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije i ostalih zakona, za čiji nadzor je zadužena;
- Davanje inicijativa za izmjenu i donošenje propisa u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Praćenje sprovođenja resorskih akcionih planova borbe protiv korupcije;
- Vođenje registra i nadzor nad primjenom Zakona o lobiranju;
- Praćenje implementacija planova integriteta;
- Iniciranje i koordiniranje preventivnih mjera na nacionalnom nivou;
- Kontrola sprovođenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama;
- Uvođenje i sprovođenje programa obuke o korupciji;
- Davanje mišljenja i upustava za sprovođenje zakona za čiji nadzor je zadužena;
- Koordiniše rad državnih organa u borbi protiv korupcije;
- Saraduje sa drugim državnim organima i nevladinim organizacijama u pripremi propisa u oblasti borbe protiv korupcije;
- Postupa po predstavkama pravnih i fizičkih lica;
- Organizuje istraživanja, prati i analizira statističke i druge podatke o stanju korupcije;
- U saradnji sa državnim organima prati međunarodnu saradnju u oblasti borbe protiv korupcije;
- Obavlja druge poslove predviđene zakonom.

Državna izborna komisija, pored dosadašnjih nadležnosti bi takođe bila zadužena za: kontrolu finansiranja političkih partija i predizbornih kampanja (što trenutno obavlja revizor Ministarstva finansija) kao i sprovođenje Zakona o sukobu interesa, provjera tačnosti podataka iz izvještaja o finansijskom poslovanju političkih partija i kandidata u predizbornim kampanjama, vođenje registra javnih funkcionera, registra imovine i prihoda funkcionera u skladu sa Zakonom kojim je uređeno sprječavanje sukoba interesa.

Politička volja da se Državna izborna komisija izgradi kao potpuno nezavisno i profesionalno tijelo ne postoji, a politički kompromisi oko strukture i načina djelovanja ne dozvoljavaju da se ovako postavljeno tijelo na efikasan način bavi borbom protiv korupcije.

Scenario 3 – Potpuna centralizacija institucija koje se bave borbom protiv političke korupcije

Ovaj scenario predviđa objedinjavanje i transformaciju Uprave za antikorupcijsku inicijativu, Komisije za sprečavanje sukoba interesa, kao i Nacionalne komisije za praćenje implementacije inoviranog Akcionog plana borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala. Nacionalna komisija za praćenje implementacije bi jednim dijelom bila transformisana u Upravni odbor buduće Agencije, koji bi bio zadužen za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije, a ljudski resursi UAI i Komisije za sprečavanje sukoba interesa bi bili objedinjeni i sistematizovani na optimalan način, u skladu sa iskustvom i profesionalnim profilima.

Državna izborna komisija bi u ovom slučaju ostala sa minimalnim ovlašćenjima koja se odnose na izborni proces, uz obavezu profesionalizacije, dok bi Agencija dobila spektar nadležnosti u koje spadaju:

- nadziranje sprovođenja Strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije i sektorskih akcionih planova, kao i usvajanje izvještaja o njihovoj primjeni;
- pokreće postupak i izriče mjere zbog povrede Zakona o agenciji za borbu protiv korupcije i ostalih zakona za čiji nadzor je zadužena;
- rješava u slučajevima sukoba interesa;
- vođenje registra javnih funkcionera, registra imovine i prihoda funkcionera u skladu sa zakonom kojim je uređeno sprečavanje sukoba interesa, kao i registra lobista
- obavlja poslove u skladu sa zakonom kojim je regulisano finansiranje političkih partija i predizbornih kampanja;
- vodi registar izvještaja podnijetih od strane političkih partija i kandidata za izbor Predsjednika Crne Gore;
- obavlja poslove u skladu sa zakonom kojim je regulisano pitanje lobiranja;
- obavlja poslove u skladu sa zakonom o slobodnom pristupu informacijama;
- daje smjernice za izradu i prati sprovođenje planova integriteta u javnom i privatnom sektoru;
- uvodi i sprovodi programe obuke o korupciji;
- daje mišljenja i uputstva za sprovođenje zakona za čiji nadzor je zadužena;
- inicira i koordinira rad na izradi strateških dokumenata iz oblasti korupcije;
- sprovodi i vrši nadzor nad sprovođenjem međunarodnih obaveza koje proističu iz članstva u međunarodnim organizacijama i ratifikovanih međunarodnih pravnih akata za borbu protiv korupcije;
- koordiniše rad državnih organa u borbi protiv korupcije;
- saraduje sa drugim državnim organima i nevladinim organizacijama u pripremi propisa u oblasti borbe protiv korupcije;
- pruža stručnu pomoć u oblasti borbe protiv korupcije;
- postupa po predstavkama pravnih i fizičkih lica;
- organizuje istraživanja, prati i analizira statističke i druge podatke o stanju korupcije;
- u saradnji sa državnim organima prati međunarodnu saradnju u oblasti borbe protiv korupcije;
- obavlja i druge poslove određene zakonom.

Ova institucija bi dobila najviše mjesto u hijerarhiji institucija koje se bave borbom protiv korupcije u Crnoj Gori, pri čemu bi sve institucije bile obavezne da dostavljaju Agenciji tražene podatke. Organi Agencije su Upravni odbor i direktor.

Upravni odbor čini 11 članova koje bira Vlada na osnovu prijedloga ovlašćenih predlagača. U Upravnom odboru se razlikuju članovi koji predstavljaju državne institucije: Vlada (2 predstavnika), Skupština (2 predstavnika), Sudstvo (1 predstavnik) Tužilaštvo (1 predstavnik), od 3 predstavnika nevladinog sektora, i četiri člana koji se biraju na prijedlog Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Državne

revizorske institucije, Advokatske komore, Univerziteta Crne Gore.

Ovim prijedlogom je predviđeno da imenovanje članova Upravnog odbora vrši Vlada, a ne Skupština, kako je recimo predviđeno u Srbiji. Kako je proces potvrđivanja i imenovanja članova nezavisnih institucija, od strane Skupštine Crne Gore, do sada bio praćen kontroverzama, i brojnim nepoštovanjem procedura, ovakav izbor ne bi garantovao nezavisnost izabраних osoba, a autoritet njihovih odluka je često dovoden u pitanje. Takođe, Vlada Crne Gore je odgovorna za vođenje antikorupcione politike, a premještanjem imenovanja u njenu nadležnost bi bila odgovorna i za njenu implementaciju.

Rad same Agencije bi bio organizovan kroz nekoliko sektora: (1) Sektor za preventivno djelovanje, (2) Sektor za operativne poslove, (3) Služba za međunarodnu saradnju i (4) Služba za opšte poslove. Direktor sam imenuje dva pomoćnika koji se nalaze na čelu sektora za operativno djelovanje i sektora za operativne poslove. Direktor se bira na osnovu javnog konkursa, iz redova pravnika, sa iskustvom od najmanje pet godina, koji nije član političke partije i ima najmanje 3 godine iskustva u upravljanju ljudkim resursima.

Za finansiranje rada Agencije preusmjerit će se budžetska sredstva koja sada koriste Uprava za antikorupcijsku inicijativu, Komisija za sprečavanje sukoba interesa kao i sredstva kojima je raspolagala Nacionalna komisija. Pored ovih sredstva čiji je iznos za 2010 planiran 666, 604,59 eura, za ukupno 24 zaposlena koja su radila u Komisiji za sprečavanje sukoba interesa i Upravi za anti-korupcijsku inicijativu. Obzirom da bi nadležnosti i ovlašćenja nove Agencije bila daleko šira od nadležnosti postojećih institucija, ovaj organ bi imao potrebu za angažovanjem većeg broja službenika. Budžet Agencije bi, shodno nadležnostima, trebao da bude veći. U tom slučaju bi Agencija upošljavala 45 ljudi, njen budžet bi iznosio 1 miliona eura, što bi omogućilo ispunjavanje navedenih ovlašćenja i nadležnosti.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Sadašnji institucionalni okvir za borbu protiv korupcije u Crnoj Gori je širok, ne daje vidljive rezultate i meta je kritika kako međunarodnih organizacija, tako i Evropske komisije. „Kozmetičkim“ izmjenama postojećih institucija, ili još gore, osnivanjem novih neće doprinijeti rješavanju situacije, već će samo pokazati da ne postoji stvarna politička volja za suzbijanje korupcije. Iz ovog predloga se može zaljučiti da bi najbolji model za reformu institucija bio treći predstavljani scenario, to jest osnivanje nezavisne Agencije koja bi preuzela nadležnosti Uprave za antikorupcijsku inicijativu, Nacionalne komisije, komisije za sprečavanje sukoba interesa i dio nadležnosti Državne izborne komisije.

Sama reforma institucija nije dovoljna da bi se postigao željeni rezultat. Potrebno je stvoriti i uslove pod kojima bi ta institucija mogla nesmetano da funkcioniše.

Iz regionalnih iskustava, možemo da identifikujemo nekoliko ključnih faktora uspjeha u borbi protiv korupcije:

- članovi i direktori antikorupcijskih institucija moraju biti jake ličnosti provjerenog integriteta;
- jasne i dovoljno široke nadležnosti ovih institucija;
- aka ovlašćenja i spremnost sprovođenja sankcija (od nadležnih organa);
- dobra koordinacija sa državnim institucijama koje se bave suzbijanjem korupcije;
- postojanje jake političke volje za suzbijanje korupcije – nema nedodirljivih;
- nezavisnost i finansijska sigurnost;
- primat nad drugim institucijama u institucionalnoj hijerarhiji.

Davanje ovlašćenja administrativne istrage i prvostepenog izricanja sankcija

Osnivanje ovakve institucije, zahtijeva i unapjeđenje legislativnog okvira, koji bi učvrstio ovu ustanovu i omogućio joj nesmetano djelovanje, istovremeno dajući bolju pravnu osnovu za borbu protiv korupcije. Ovo podrazumijeva:

- Donošenje Zakona o formiranju nezavisne Agencije za borbu protiv korupcije, koji bi definisao način imenovanja članova Upravnog odbora i Direktora Agencije, njene nadležnosti i ovlašćenja.
- Izmjena Zakona o konfliktu interesa u cilju usklađivanja sa međunarodnim standardima, transfera nadležnosti sa Komisije za sprečavanje interesa na Agenciju i pojačavanja ovlašćenja Agencije. Posebno je značajno davanje širih istražnih ovlašćenja u ovoj oblasti, kao i mogućnosti izricanja

prvostepene presude u pojedinim slučajevima.

- Izmjena Zakona o finansiranju političkih partija u cilju transfera nadležnosti kontrole finansijskih izvještaja, objavljivanja istih i provjere stvarnog imovinskog stanja lica obuhvaćenih zakonom na novu agenciju;
- Donošenje Zakona o integritetu u javnom sektoru i Zakona o lobiranju⁶
- Zakonski urediti obavezu svih institucija da saraduju sa Agencijom.

Sve nabrojano su samo preduslovi za djelovanje nezavisne anti-korupcijske Agencije, koja bi za ispunjavanje svih aktivnosti pobrojane u trećem scenariju, morala da ima stručne, administrativne, tehničke, finansijske i prostorne kapacitete. Da bi ovakva institucija zaista dala rezultate, potrebno je da se njenom stvaranju pristupi sa maksimalnom posvećenošću i da se eliminišu uvriježeni obrasci ponašanja, kao što je imenovanje po partijskoj pripadnosti, davanje djelimičnih ovlašćenja koja su inhibirana različitim zakonskim i podzakonskim aktima, izbjegavanje otvaranja slučajeva korupcije koji zadiru u najvisočije nivoe vlasti, uzimanje odluka institucija kao savjetodavnih mišljenja. Zakonske odredbe moraju biti praćene adekvatnim sankcijama i spremnošću da se iste primijene na sve koji krše zakon.

Ukoliko se ove pretpostavke ispune, rezultati u smanjivanju korupcije u Crnoj Gori neće izostati. Ako ovi preduslovi ostanu neispunjeni, Crna Gora će dobiti još jednu „ukrasnu“ instituciju koja troši novac poreskih obveznika i sprovodi marginalne radove, u cilju dobijanja političkih poena na međunarodnoj sceni.

---

⁶ Već u pripremi (prim. aut)

Centar za monitoring CEMI

tel/fax: +382 (0) 265 929
e-mail: cemi@t-com.me
www.cemi.org.me

